

SAP projekt: Statistička analiza specifikacija automobila

Fran Lubina, Zvonimir Stracenski, Luka Varga, Karlo Vešligaj

23.1.2026

Contents

1 Cilj i opis projekta	2
2 Inicijalni pregled i obrada podataka	2
3 Analiza podataka	4
3.1 Pitanje 1: Razlikuje li se snaga motora izmedu automobila s turbopunjачem i atmosferskim motorima?	5
4 Mann-Whitney-Wilcoxonov test	7
5 Zaključak	8
5.1 Pitanje 2: Postoji li statistički značajna razlika u gradskoj potrošnji automobila između različitih kontinenata proizvodača?	9
5.2 Pitanje 3: Možemo li predvidjeti cijenu automobila na temelju dimenzija (length, width), snage motora (horsepower), obujma motora (engine-size) i gradske potrošnje goriva?	17
6 Predviđanje cijene vozila	17
6.1 Eksplorativna analiza	18
6.2 Višestruka linearna regresija	25
6.3 Rezultati i interpretacija	31

6.4	Zaključak	32
6.5	Pitanje 4: Postoji li veza između tipa pogona (prednji vs. stražnji) i tipa karoserije (sedan vs. hatchback)?	33
7	4.1. Unos podataka	33
7.1	4.2. χ^2 test	33
7.2	Zaključak	36
7.3	Dodatno	36
8	Zaključak	37

1 Cilj i opis projekta

U okviru ovog projekta naglasak će biti na statističko zaključivanje vezano uz specifikacije automobila, što je bitan korak u planiranju što objektivnijih odluka o modelu koji odgovara svim zahtjevima kupca. Automobilska industrija kontinuirano evoluira, s naglaskom na ekološku održivost, sigurnost i tehnološku inovaciju. Razumijevanje odnosa između tehničkih specifikacija automobila i njihovih performansi ključno je kako za kupce tako i za proizvodače. Statističkom analizom podataka o automobilima moguće je identificirati ključne faktore koji utječu na cijenu, potrošnju goriva, i ukupne performanse vozila.

2 Inicijalni pregled i obrada podataka

```
# Učitavanje dataseta
my_cars <- read.csv("car_specifications.csv")
```

Podatci se sastoje od specifikacija automobila za 205 različitih modela od 22 proizvodača. Skup sadrži tehničke karakteristike i tržišne varijable s ukupno 26 atributa prikupljenih iz autoindustrije. Podaci uključuju dimenzije automobila (duljina, širina, visina), međuosovinskog razmaka, obujam i snagu motora, vrstu pogonskog goriva, cijenu, broj vrata, potrošnju goriva u gradu i na autocesti, tip pogona (prednji, stražnji, 4WD) i druge relevantne specifikacije:

```
dim(my_cars)
```

```
## [1] 201 26
```

```
names(my_cars)
```

```
## [1] "make"                 "aspiration"          "num.of.doors"  
## [4] "body.style"           "drive.wheels"         "engine.location"  
## [7] "wheel.base"            "length"              "width"  
## [10] "height"                "curb.weight"         "engine.type"  
## [13] "num.of.cylinders"     "engine.size"          "fuel.system"  
## [16] "bore"                  "stroke"               "compression.ratio"  
## [19] "horsepower"            "peak.rpm"             "price"  
## [22] "city.L.100km"          "highway.L.100km"       "fuel"  
## [25] "country"               "continent"
```

Prikažimo prvih nekoliko redaka:

```
head(my_cars)
```

```
##      make aspiration num.of.doors body.style drive.wheels engine.location  
## 1 Alfa Romeo     std        two convertible          rwd      front  
## 2 Alfa Romeo     std        two convertible          rwd      front  
## 3 Alfa Romeo     std        two   hatchback          rwd      front  
## 4     Audi     std        four    sedan            fwd      front  
## 5     Audi     std        four    sedan            4wd      front  
## 6     Audi     std        two    sedan            fwd      front  
##      wheel.base length width height curb.weight engine.type num.of.cylinders  
## 1     225.0  428.8 162.8 124.0      1156      dohc        four  
## 2     225.0  428.8 162.8 124.0      1156      dohc        four  
## 3     240.0  434.8 166.4 133.1      1280      ohcv        six  
## 4     253.5  448.6 168.1 137.9      1060      ohc         four  
## 5     252.5  448.6 168.7 137.9      1281      ohc         five  
## 6     253.5  450.3 168.4 134.9      1137      ohc         five
```

```

## engine.size fuel.system bore stroke compression.ratio horsepower peak.rpm
## 1      2130      mpfi 8.81   6.81          9.0       111     5000
## 2      2130      mpfi 8.81   6.81          9.0       111     5000
## 3      2491      mpfi 6.81   8.81          9.0       154     5000
## 4      1786      mpfi 8.10   8.64         10.0       102     5500
## 5      2229      mpfi 8.10   8.64          8.0       115     5500
## 6      2229      mpfi 8.10   8.64          8.5       110     5500
## price city.L.100km highway.L.100km fuel country continent
## 1 13495        11.19          8.70 petrol Italy Europe
## 2 16500        11.19          8.70 petrol Italy Europe
## 3 16500        12.37          9.04 petrol Italy Europe
## 4 13950        9.79           7.83 petrol Germany Europe
## 5 17450        13.06          10.68 petrol Germany Europe
## 6 15250        12.37          9.40 petrol Germany Europe

```

3 Analiza podataka

Podatke zatim analiziramo i interpretiramo pomoću statističkih metoda vodeći se prethodno definiranim pitanjima.

3.1 Pitanje 1: Razlikuje li se snaga motora izmedu automobila s turbopunjačem i atmosferskim motorima?

Najprije izračunamo mjere centralne tendencije za snagu motora ovisno o tipu usisavanja zraka.

```
summary.result1 <- my_cars %>%
  group_by(aspiration) %>%
  summarise(
    count = n(),
    mean_horsepower = mean(horsepower, na.rm = TRUE),
    median_horsepower = median(horsepower, na.rm = TRUE),
    sd_horsepower = sd(horsepower, na.rm = TRUE),
    min_horsepower = min(horsepower, na.rm = TRUE),
    max_horsepower = max(horsepower, na.rm = TRUE),
    q25 = quantile(horsepower, 0.25, na.rm = TRUE),
    q75 = quantile(horsepower, 0.75, na.rm = TRUE)
  )

summary.result1
```

```
## # A tibble: 2 x 9
##   aspiration count mean_horsepower median_horsepower sd_horsepower
##   <chr>      <int>        <dbl>            <dbl>          <dbl>
## 1 std         165          99.0           123.           88
## 2 turbo       36           123.            120.           31.1
## # i 4 more variables: min_horsepower <int>, max_horsepower <int>, q25 <dbl>,
## #   q75 <dbl>
```

Postoje indikacije da bi motori s turbopunjačem trebali imati veću snagu od atmosferskih motorova.

Ovakvo ispitivanje možemo provesti t-testom.

Kako bi mogli provesti test, moramo najprije provjeriti pretpostavke normalnosti i nezavisnosti uzorka. Obzirom da razmatramo dva uzoraka za motore koji se nalaze u različitim automobilima, možemo pretpostaviti njihovu nezavisnost. Sljedeći korak je provjeriti normalnost podataka koju provjeravamo histogramom.

```

clean_horsepower_std <- na.omit(my_cars[my_cars$aspiration == "std",
  ↵ ]$horsepower)
clean_horsepower_turbo <- na.omit(my_cars[my_cars$aspiration == "turbo",
  ↵ ]$horsepower)

xrange <- range(c(clean_horsepower_std, clean_horsepower_turbo))

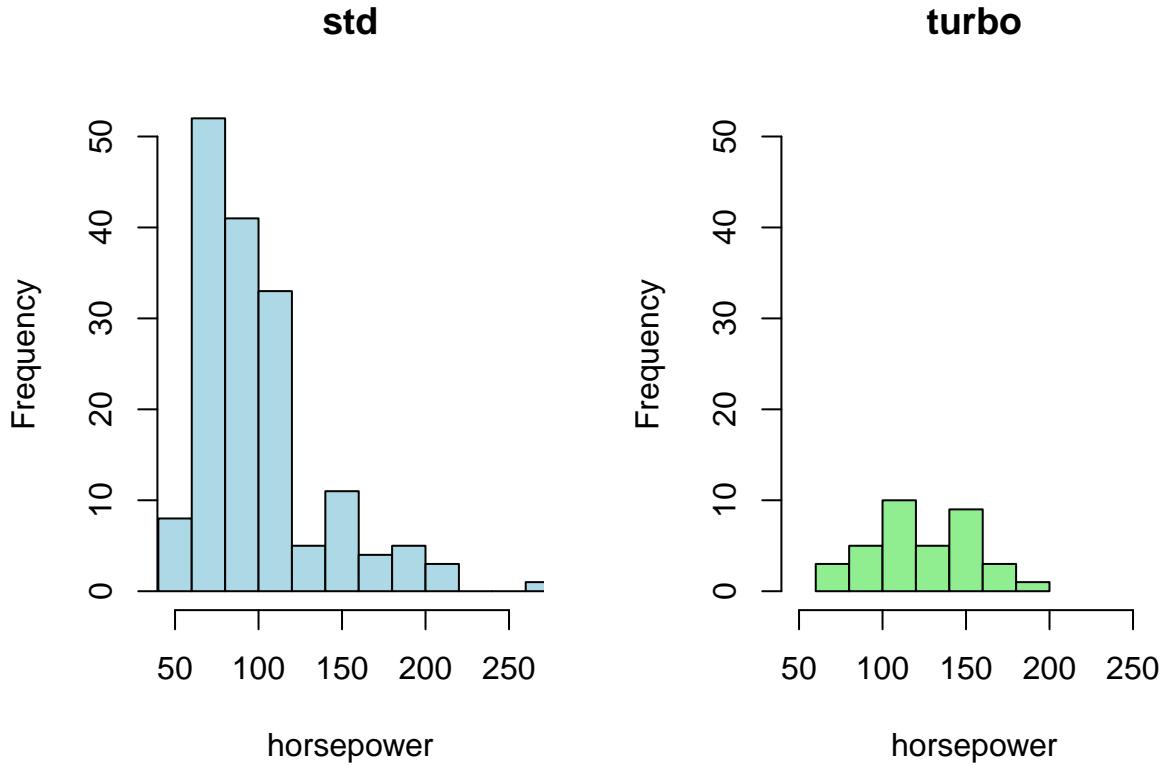
ymax <- max(
  hist(clean_horsepower_std, plot = FALSE)$counts,
  hist(clean_horsepower_turbo, plot = FALSE)$counts
)

par(mfrow = c(1, 2))

hist(clean_horsepower_std,
  main = "std",
  xlab = "horsepower",
  ylab = "Frequency",
  col = "lightblue",
  border = "black",
  xlim = xrange,
  ylim = c(0, ymax))

hist(clean_horsepower_turbo,
  main = "turbo",
  xlab = "horsepower",
  ylab = "Frequency",
  col = "lightgreen",
  border = "black",
  xlim = xrange,
  ylim = c(0, ymax))

```


Zbog prisutnosti ekstremnih vrijednosti i narušene pretpostavke o normalnosti distribucije (uočene vizualnim pregledom histograma), umjesto t-testa korišten je Mann-Whitney-Wilcoxonov test kao robustnija neparametrijska alternativa za usporedbu dviju nezavisnih skupina.

Iz gornjih histograma možemo zaključiti da podatci u dvije navedene grupe nisu normalno distribuirani.

S obzirom da podaci nisu normalno distribuirani, primijenit ćemo Mann-Whitney-Wilcoxonov test.

4 Mann-Whitney-Wilcoxonov test

Hipoteze:

H_0 : Ne postoji značajna razlika u snazi motora, odnosno snaga turbo motora je manja ili jednaka snazi atmosferskog motora.

H_1 : Snaga motora automobila s turbopunjачem značajno je veća od snage automobila s atmosferskim motorom.

```
wilcox.test(clean_horsepower_turbo,
            clean_horsepower_std,
            alternative = "greater",
            conf.int = TRUE)

##
## Wilcoxon rank sum test with continuity correction
##
## data: clean_horsepower_turbo and clean_horsepower_std
## W = 4306.5, p-value = 5.652e-06
## alternative hypothesis: true location shift is greater than 0
## 95 percent confidence interval:
## 19.00006      Inf
## sample estimates:
## difference in location
##                      28.99995
```

5 Zaključak

Mann-Whitney-Wilcoxonovim testom utvrđeno je da automobili s turbopunjačem imaju statistički značajno veću snagu motora u usporedbi s automobilima s atmosferskim motorom ($p < 0.001$). Na temelju dobivene p-vrijednosti, odbacujemo nultu hipotezu (H_0) u korist alternativne (H_1).

5.1 Pitanje 2: Postoji li statistički značajna razlika u gradskoj potrošnji automobila između različitih kontinenata proizvođača?

```
grouped <- group_by(my_cars, continent)

summary.result1 <- summarise(
  grouped,
  count = n(),
  mean_city = mean(city.L.100km, na.rm = TRUE),
  median_city = median(city.L.100km, na.rm = TRUE),
  sd_city = sd(city.L.100km, na.rm = TRUE),
  min_city = min(city.L.100km, na.rm = TRUE),
  max_city = max(city.L.100km, na.rm = TRUE),
  q25 = quantile(city.L.100km, 0.25, na.rm = TRUE),
  q75 = quantile(city.L.100km, 0.75, na.rm = TRUE)
)
summary.result1
```

```
## # A tibble: 3 x 9
##   continent   count mean_city median_city sd_city min_city max_city    q25    q75
##   <chr>       <int>     <dbl>        <dbl>     <dbl>      <dbl>     <dbl> <dbl> <dbl>
## 1 Asia         107      9.12        8.7      2.04      4.8      14.7  7.58  9.79
## 2 Europe        74      11.5       11.2      2.48      6.35     18.1  9.79 12.9 
## 3 North Ameri~    20      8.46       7.58      2.19      5        12.4  7.27  9.79
```

Tablica prikazuje mjere centralne tendencije gradske potrošnje automobila grupiranih po kontinentu proizvođača. Može se uočiti kako se aritmetička sredina i medijan gradske potrošnje razlikuju među kontinentima.

```
xrange <- range(my_cars$city.L.100km) + c(-0.5, 0.5)
ymax <- max(
  hist(my_cars[my_cars$continent == "Europe", ]$city.L.100km, plot =
    FALSE)$counts,
  hist(my_cars[my_cars$continent == "Asia", ]$city.L.100km, plot =
    FALSE)$counts,
```

```

hist(my_cars[my_cars$continent == "North America", ]$city.L.100km, plot =
  FALSE)$counts
)

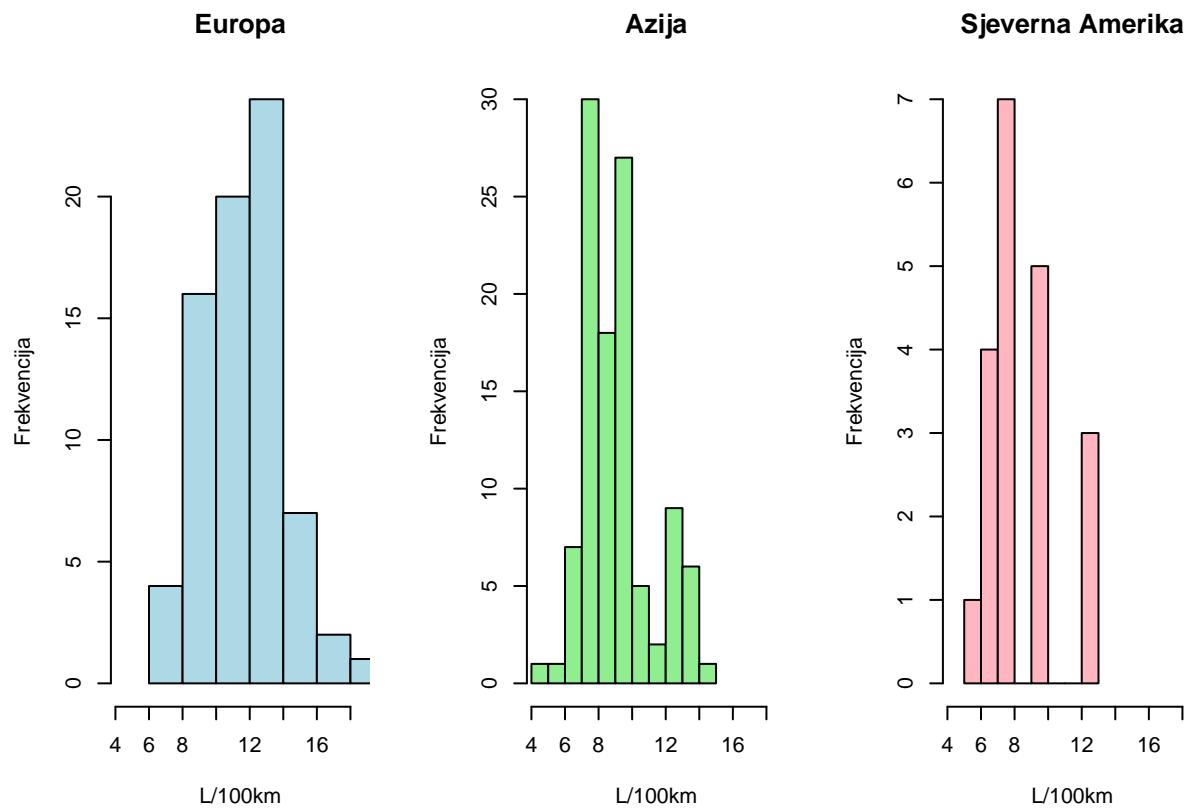
par(mfrow = c(1, 3))

hist(my_cars[my_cars$continent == "Europe", ]$city.L.100km,
  main = "Europa",
  xlab = "L/100km",
  ylab = "Frekvencija",
  col = "lightblue",
  border = "black",
  xlim = xrange)

hist(my_cars[my_cars$continent == "Asia", ]$city.L.100km,
  main = "Azija",
  xlab = "L/100km",
  ylab = "Frekvencija",
  col = "lightgreen",
  border = "black",
  xlim = xrange)

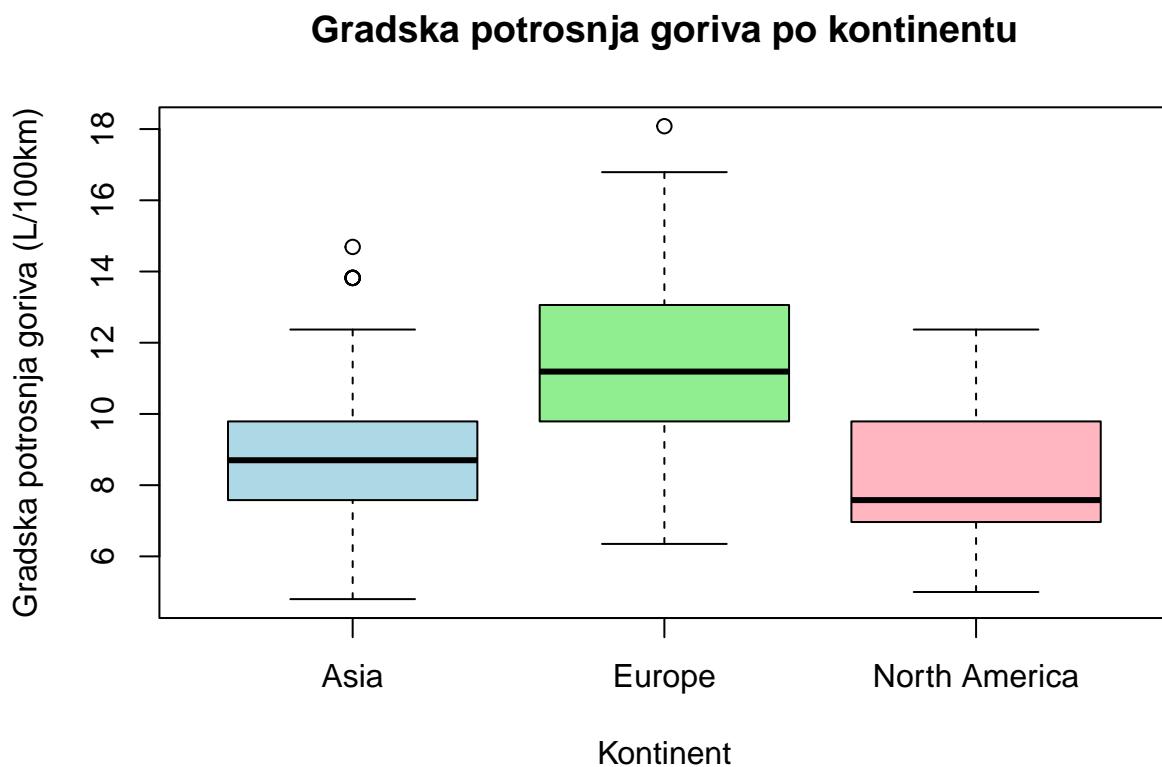
hist(my_cars[my_cars$continent == "North America", ]$city.L.100km,
  main = "Sjeverna Amerika",
  xlab = "L/100km",
  ylab = "Frekvencija",
  col = "lightpink",
  border = "black",
  xlim = xrange)

```


Ova tri histograma prikazuju raspodjelu automobila po gradskoj potrošnji, pri čemu svaki histogram predstavlja jedan od kontinenata. Iz prikaza je jasno vidljiva razlika u potrošnji, osobito za Europu, gdje je gradska potrošnja, prema ovom uzorku, znatno viša u odnosu na Sjevernu Ameriku i Aziju.

```
boxplot(city.L.100km ~ continent, data = my_cars,
       main = "Gradska potrošnja goriva po kontinentu",
       xlab = "Kontinent",
       ylab = "Gradska potrošnja goriva (L/100km)",
       col = c("lightblue", "lightgreen", "lightpink"),
       family="Helvetica")
```


U boxplot dijagramima jasno je vidljiva značajna razlika u medijanima i ostalim kvartalima između kontinenta. Posebno je istaknuta razlika između Europe i preostalih dva kontinenta. Europa, prema boxplot dijagramu, ima značajno višu potrošnju. Donji kvartil Europe gotovo je veći od gornjeg kvartila preostala dva kontinenta, što znači da preko 70 % europskih automobila troši jednako ili više goriva od 25 % automobila s najvećom potrošnjom u Aziji i Sjevernoj Americi.

U uzorku automobila iz Azije i Europe postoji mali broj stršećih vrijednosti, što može utjecati na raspodjelu podataka, ali ne mijenja osnovni zaključak o razlikama među grupama.

Kako bismo izabrali kojim testom možemo testirati postoji li statistički značajna razlika u

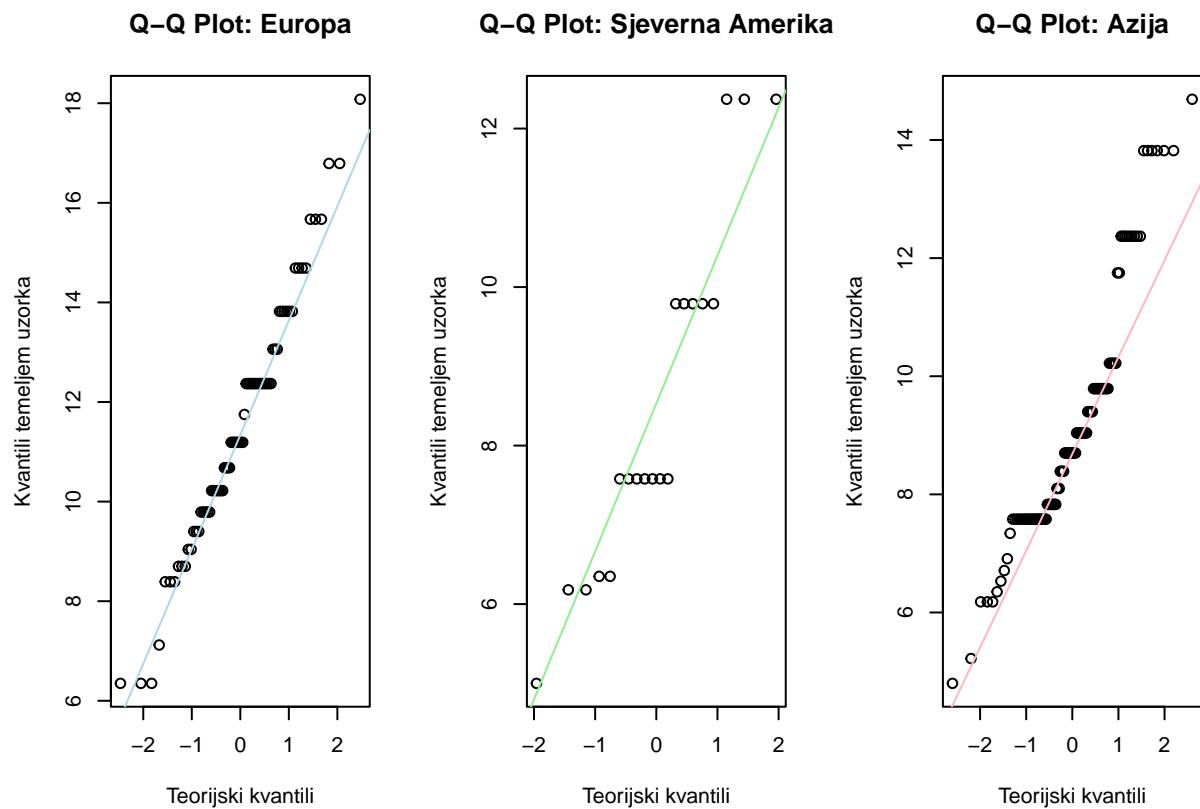
gradskoj potrošnji automobila između različitih kontinenata proizvodača potrebno je provjeriti normalnost podataka. To je učinjeno sljedećim Q-Q dijagramima.

```
par(mfrow = c(1, 3))

# Q-Q plot za Europu
qqnorm(my_cars$city.L.100km[my_cars$continent == "Europe"],
       main = "Q-Q Plot: Europa",
       xlab = "Teorijski kvantili",
       ylab = "Kvantili temeljem uzorka")
qqline(my_cars$city.L.100km[my_cars$continent == "Europe"], col =
       "lightblue")

# Q-Q plot za Sjevernu Ameriku
qqnorm(my_cars$city.L.100km[my_cars$continent == "North America"],
       main = "Q-Q Plot: Sjeverna Amerika",
       xlab = "Teorijski kvantili",
       ylab = "Kvantili temeljem uzorka")
qqline(my_cars$city.L.100km[my_cars$continent == "North America"], col =
       "lightgreen")

# Q-Q plot za Aziju
qqnorm(my_cars$city.L.100km[my_cars$continent == "Asia"],
       main = "Q-Q Plot: Azija",
       xlab = "Teorijski kvantili",
       ylab = "Kvantili temeljem uzorka")
qqline(my_cars$city.L.100km[my_cars$continent == "Asia"], col = "lightpink")
```


Q-Q dijagrami prikazuju značajna odstupanja od normalne distribucije za proizvodače iz Sjeverne Amerike i Azije. Zbog toga moramo koristiti test koji ne prepostavlja normalnost podataka. Zato koristimo Kruskal-Wallisov test koji je neparametarska alternativa ANOVA testu.

H0: Ne postoji razlika u distribuciji gradske potrošnje goriva između Europe, Azije i Sjeverne Amerike.

H1: Postoji razlika u distribuciji gradske potrošnje goriva između Europe, Azije i Sjeverne Amerike.

Odabrana razina značajnosti: $\alpha=0.05$

```
my_cars$continent <- as.factor(my_cars$continent)
kruskal.test(city.L.100km ~ continent, data = my_cars)
```

```
##
##  Kruskal-Wallis rank sum test
##
## data: city.L.100km by continent
## Kruskal-Wallis chi-squared = 49.079, df = 2, p-value = 2.201e-11
```

Zbog izrazito niske p-vrijednosti (< 0.05) Kruskal-Wallisovog testa zaključujemo da ova tri skupa podatka ne proistječu iz iste distribucije, tj. da postoji razlika u gradskoj potrošnji između Azije, Europe i Sjeverne Amerike.

Kako bismo dodatno usporedili pojedine parove kontinenata provodimo Mann-Whitney-Wilcoxonov test.

Zbog višestrukih parnih usporedbi, primijenjena je Bonferronijeva korekcija kako bi se kontrolirala ukupna razina značajnosti (Alpha se dijeli s brojem usporedbi). Odabrana razina značajnosti za Bonferroni korekciju: $\alpha_{\text{Bonferroni}} = \frac{0.05}{3} \approx 0.0167$

```
pairwise.wilcox.test(my_cars$city.L.100km,
                      my_cars$continent,
                      p.adjust.method = "bonferroni")
```

```
##
##  Pairwise comparisons using Wilcoxon rank sum test with continuity correction
##
## data: my_cars$city.L.100km and my_cars$continent
##
##          Asia     Europe
```

```
## Europe      1.9e-10 -  
## North America 0.37    2.7e-05  
##  
## P value adjustment method: bonferroni
```

Zbog visoke p-vrijednosti pri usporedbi gradske potrošnje Azije i Sjeverne Amerike ne možemo odbaciti mogućnost da te dvije potrošnje proističu iz iste distribucije. Ostale kombinacije (Azije i Europa te Europa i Sjeverna Amerika) imaju izrazito nisku p-vrijednost, pa možemo zaključiti da proizlaze iz različitih distribucija.

Prije odabira konačnog testa, isprobana su još dva pristupa: hi-kvadrat test, pri čemu su podaci podijeljeni u tri skupine po potrošnji, te ANOVA test nakon logaritamske pretvorbe podataka. Kruskal-Wallisov test pokazuje se primjenijim od hi-kvadrat testa kod kontinuiranih podataka, jer ne zahtijeva proizvoljnu podjelu podataka. Logaritamska transformacija nije uspjela postići normalnost podataka za Aziju, što dodatno opravdava primjenu neparametarskog Kruskal-Wallisova testa.

5.2 Pitanje 3: Možemo li predvidjeti cijenu automobila na temelju dimenzija (length, width), snage motora (horsepower), obujma motora (engine-size) i gradskе potrošnje goriva?

6 Predviđanje cijene vozila

Istražujemo može li se cijena vozila predvidjeti na temelju snage motora (horsepower), veličine motora (engine.size), gradskе potrošnje goriva (city.L.100km), dužine (length) i širine (width) vozila. Višestruka linearна regresija je primјeren model koji nam može dati odgovor na ovo pitanje. Pretpostavljajući da su sve prepostavke ovog modela zadovoljene, što ćemo u nastavku i provjeriti.

Iz skupa podataka odabiremo regresore:

```
library(dplyr)
library(ggplot2)

cars_model <- my_cars %>%
  select(price, horsepower, engine.size, city.L.100km, length, width)

summary(cars_model)
```

```
##      price      horsepower      engine.size      city.L.100km
##  Min.   : 5118   Min.   : 48.0   Min.   :1000   Min.   : 4.800
##  1st Qu.: 7775   1st Qu.: 70.0   1st Qu.:1606   1st Qu.: 7.830
##  Median :10295   Median : 95.0   Median :1966   Median : 9.790
##  Mean   :13207   Mean   :103.4   Mean   :2079   Mean   : 9.944
##  3rd Qu.:16500   3rd Qu.:116.0   3rd Qu.:2311   3rd Qu.:12.370
##  Max.   :45400   Max.   :262.0   Max.   :5342   Max.   :18.080
##                NA's   :2

##      length      width
##  Min.   :358.4   Min.   :153.2
##  1st Qu.:423.7   1st Qu.:162.8
##  Median :439.9   Median :166.4
##  Mean   :442.5   Mean   :167.4
##  3rd Qu.:466.1   3rd Qu.:169.2
```

```
##  Max.    :528.6   Max.    :182.9
##
```

Podaci imaju bitno različite skale, pa ćemo ih prvo normalizirati kako bi osigurali numeričku stabilnost regresijskih koeficijenata te zbog drugih prednosti o kojima će kasnije biti riječ.

```
spric <- scale(cars_model$price)
sesize <- scale(cars_model$engine.size)
slength <- scale(cars_model$length)
swidth <- scale(cars_model$width)
scity <- scale(cars_model$city.L.100km)
shorse <- scale(cars_model$horsepower)
```

6.1 Eksplorativna analiza

```
library(lmtest)
library(sandwich)
```

```
cor(cars_model, use = "complete.obs")
```

	price	horsepower	engine.size	city.L.100km	length	width
## price	1.0000000	0.8105331	0.8738902	0.7912969	0.6940555	0.7541672
## horsepower	0.8105331	1.0000000	0.8226605	0.8894963	0.5803396	0.6153860
## engine.size	0.8738902	0.8226605	1.0000000	0.7450069	0.6851805	0.7293491
## city.L.100km	0.7912969	0.8894963	0.7450069	1.0000000	0.6577905	0.6734888
## length	0.6940555	0.5803396	0.6851805	0.6577905	1.0000000	0.8564603
## width	0.7541672	0.6153860	0.7293491	0.6734888	0.8564603	1.0000000

Potrebno je provjeriti da li imamo multikolinearnost između regresora. Prisutnost visoko-koreliranih regresora nepovoljno utječe na numeričku stabilnost i statističku signifikantnost regresijskih koeficijenata.

Iz korelacijske matrice vidimo umjerene korelacije između većine regresora (< 0.7). Imamo par visoko-koreliranih parova (redundantnih regresora) poput snage i veličine motora, no više o njima u naknadnim cjelinama.

Iz korelacijske matrice također možemo ustanoviti da je većina potencijalnih regresora visoko-korelirana sa cijenom.

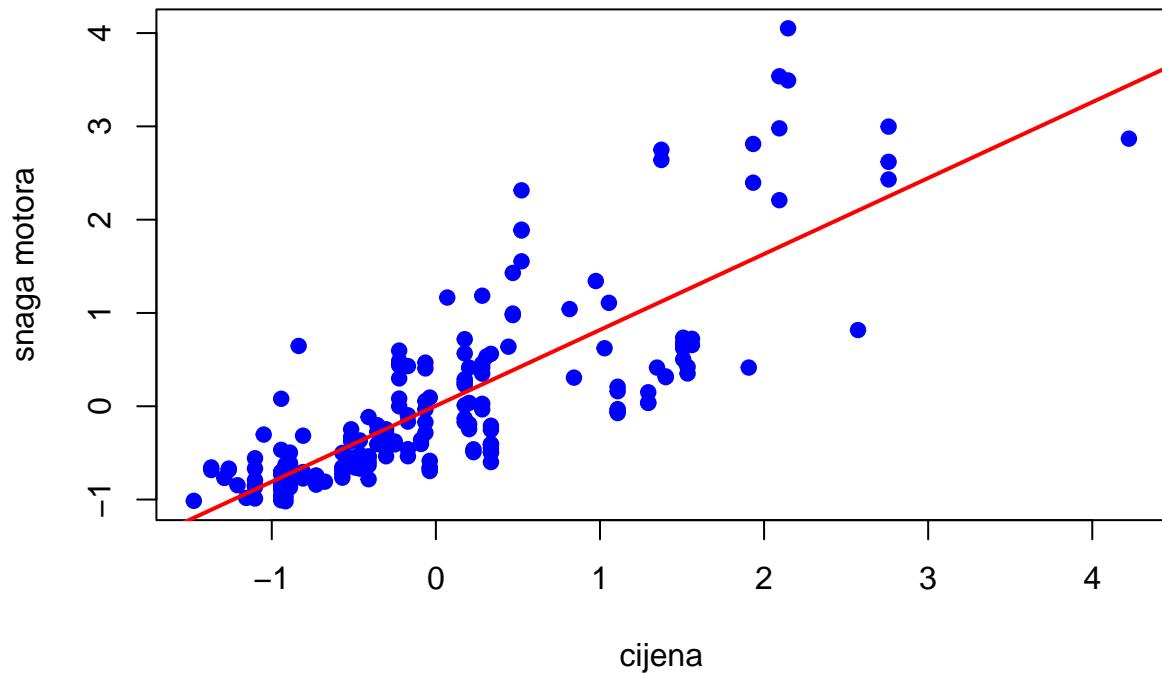
Preostaje nam uvjeriti se da je vez linearna te da je zadovoljena prepostavka homoskedastičnosti.

```
model <- lm(spric ~ shorse, data=cars_model)

summary(model)

## 
## Call:
## lm(formula = spric ~ shorse, data = cars_model)
## 
## Residuals:
##       Min        1Q    Median        3Q       Max
## -1.28099 -0.28463 -0.05927  0.22392  2.29974
## 
## Coefficients:
##             Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)    
## (Intercept) 0.004568   0.041790   0.109   0.913    
## shorse      0.813760   0.041895  19.424 <2e-16 ***  
## ---        
## Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1
## 
## Residual standard error: 0.5895 on 197 degrees of freedom
##   (2 observations deleted due to missingness)
## Multiple R-squared:  0.657,  Adjusted R-squared:  0.6552 
## F-statistic: 377.3 on 1 and 197 DF,  p-value: < 2.2e-16

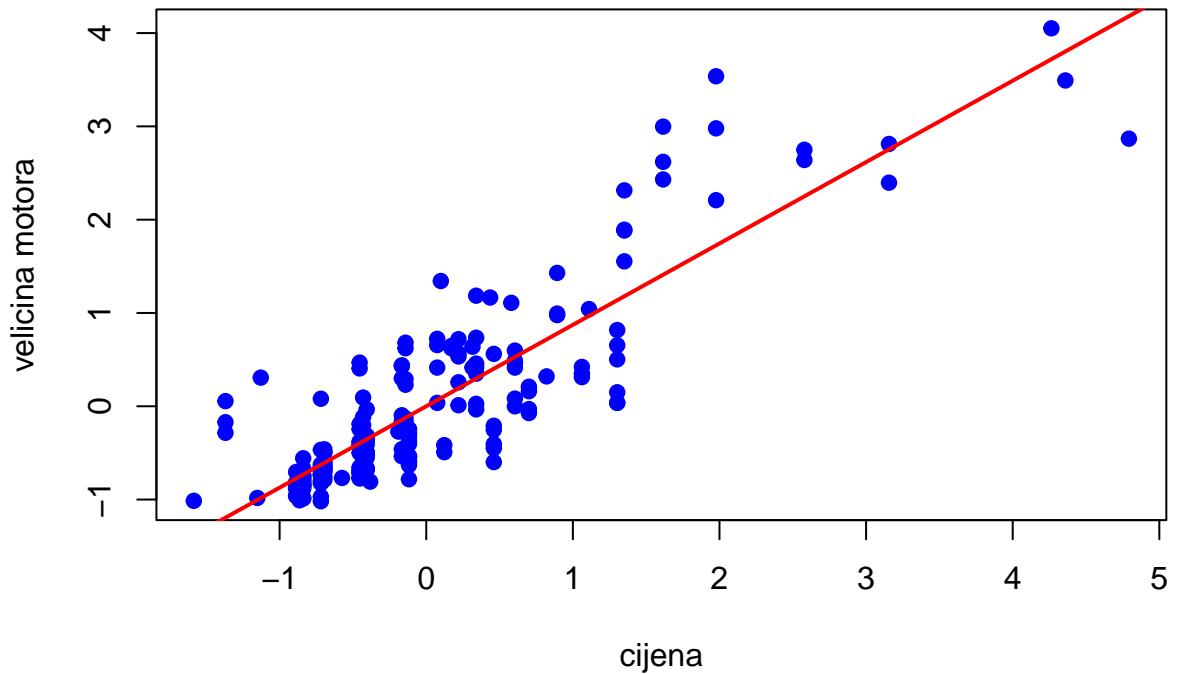
plot(shorse, spric, main = "", 
      xlab = "cijena", ylab = "snaga motora", pch = 19, col = "blue")
abline(model, col = "red", lwd = 2)
```


Iz grafa je vidljiva približno linearna veza, ali je primjetna heteroskedastičnost.

```
model <- lm(spric ~ sesize, data=cars_model)

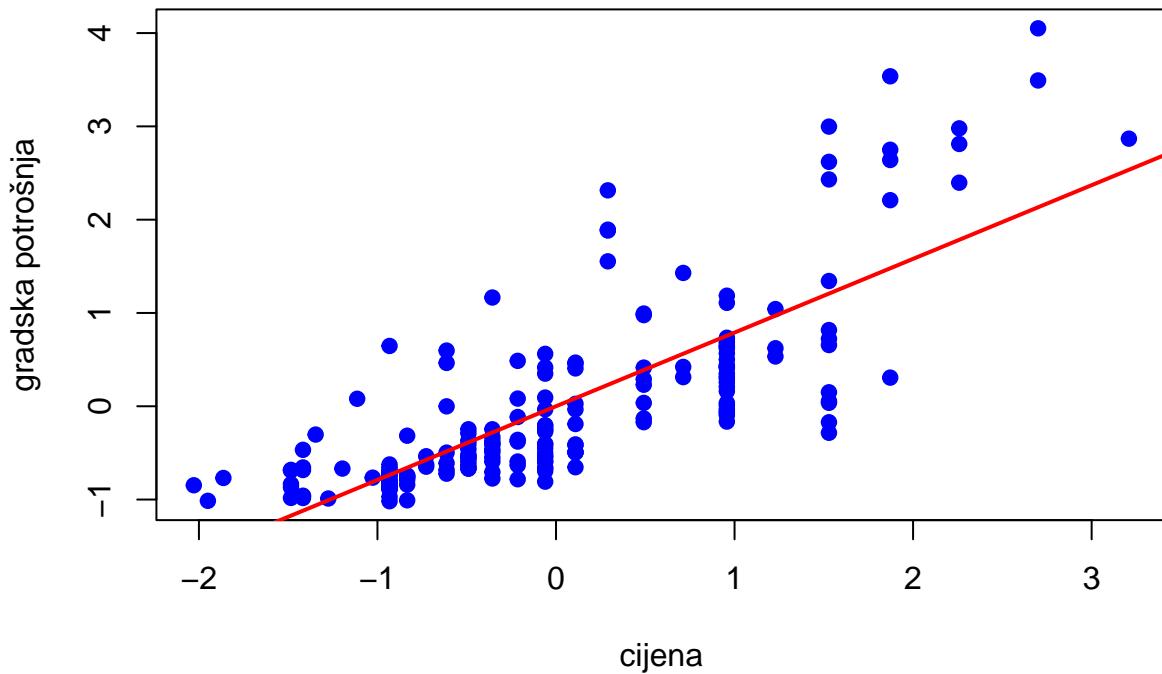
plot(sesize, spric, main = "",
      xlab = "cijena", ylab = "velicina motora", pch = 19, col = "blue")
abline(model, col = "red", lwd = 2)
```


Iz grafa je vidljiva približno linearna veza, ali je primjetna heteroskedastičnost.

```
model <- lm(spric ~ scity, data=cars_model)

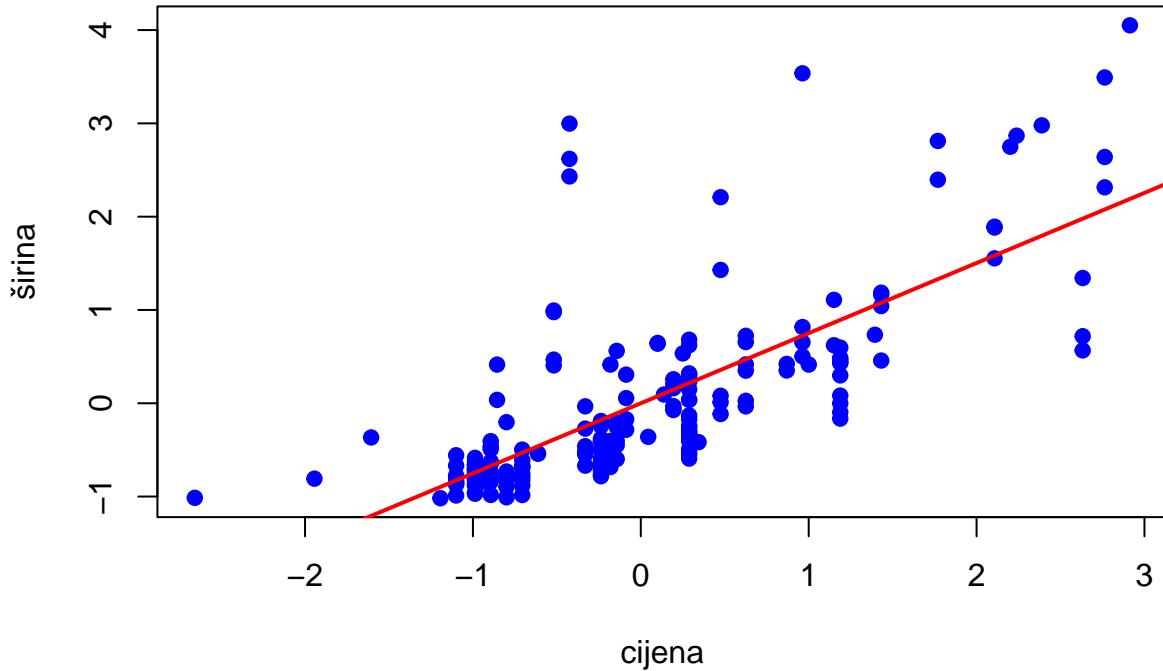
plot(scity, spric, main = "",
      xlab = "cijena", ylab = "gradska potrošnja", pch = 19, col = "blue")
abline(model, col = "red", lwd = 2)
```


Iz grafa je vidljiva približno linearna veza, ali je primjetna heteroskedastičnost.

```
model <- lm(spric ~ swidth, data=cars_model)

plot(swidth, spric, main = "",
      xlab = "cijena", ylab = "širina", pch = 19, col = "blue")
abline(model, col = "red", lwd = 2)
```


Iz grafa je vidljiva približno linearna veza, ali je primjetna heteroskedastičnost.

```
model <- lm(spric ~ slength, data=cars_model)
```

```
summary(model)
```

```
##
## Call:
## lm(formula = spric ~ slength, data = cars_model)
##
## Residuals:
##      Min       1Q   Median       3Q      Max
## -1.4805 -0.4333 -0.1674  0.2436  3.2946
##
## Coefficients:
##             Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)
## (Intercept) 2.305e-16  5.113e-02     0.00      1
```

```

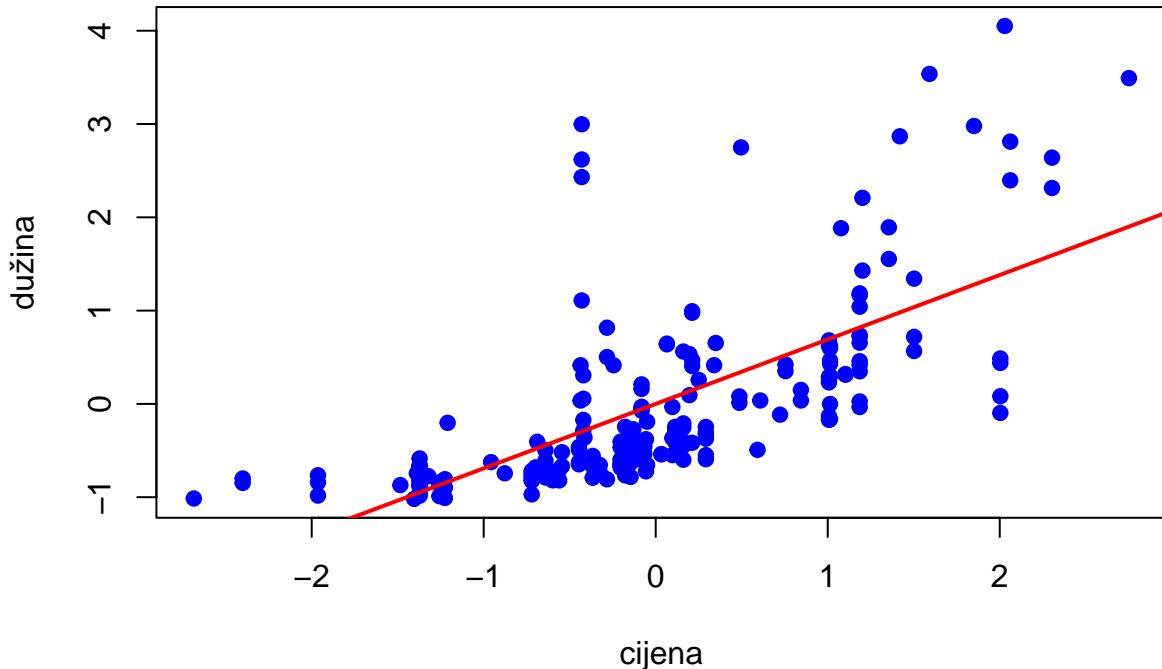
## slength      6.907e-01   5.126e-02    13.47    <2e-16 ***
## ---
## Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1
##
## Residual standard error: 0.7249 on 199 degrees of freedom
## Multiple R-squared:  0.4771, Adjusted R-squared:  0.4745
## F-statistic: 181.6 on 1 and 199 DF,  p-value: < 2.2e-16

```

```

plot(slength, spric, main = "",
      xlab = "cijena", ylab = "dužina", pch = 19, col = "blue")
abline(model, col = "red", lwd = 2)

```


Iz grafa je vidljiva približno linearna veza, ali je primjetna heteroskedastičnost.

```

lprice <- log(sprice)
lesize <- sesize**0.1
llength <- slength**0.1

```

```
lwidth <- swidth**0.1  
lcity <- scity**0.1  
lhorse <- shorse**0.1
```

Transformirali smo podatke kako bi izbjegli heteroskedastičnost.

6.2 Višestruka linearna regresija

```
model<-lm(  
  lprice ~ lhorse+lesize+lcity+lwidth+llength,  
  data=cars_model  
)  
  
summary(model)$r.squared
```

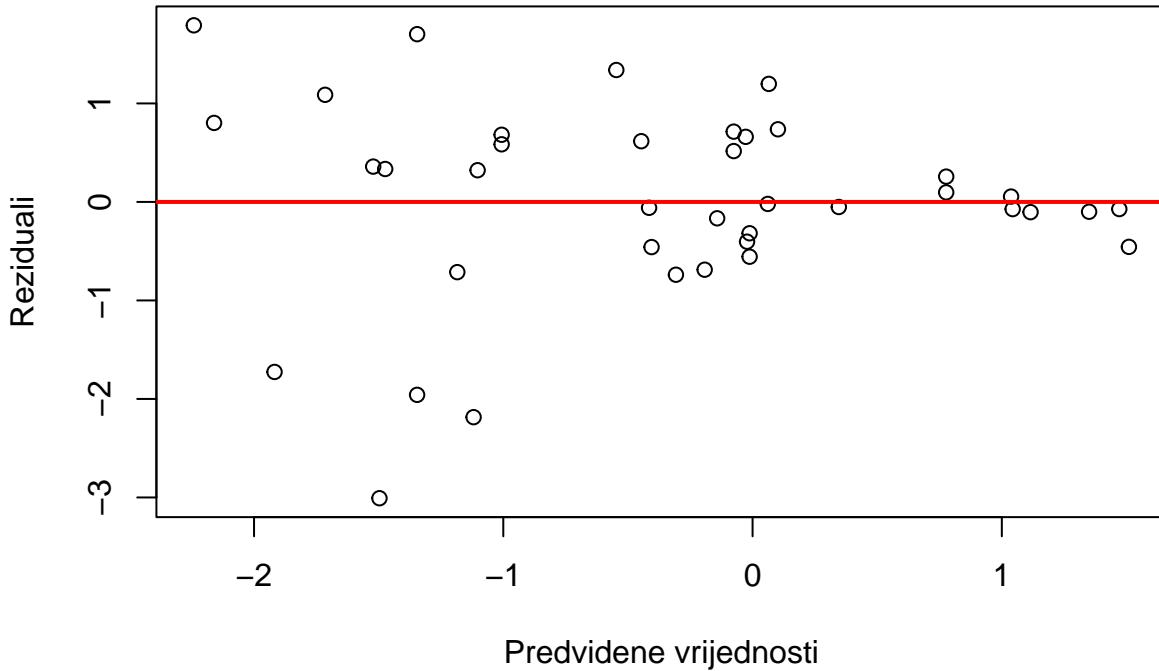
```
## [1] 0.513161
```

```
summary(model)$adj.r.squared
```

```
## [1] 0.4393975
```

```
residuales <- residuals(model)  
predicted <- fitted(model)  
plot(predicted, residuales,  
      xlab = "Predviđene vrijednosti",  
      ylab = "Reziduali",  
      main = "Rezidualni dijagram")  
abline(h = 0, col = "red", lwd = 2)
```

Rezidualni dijagram

Vidimo heteroskedastičnost, primjenjuemo adekvatne testove za regresorske koeficijente.

```
coefTest(model, vcov = vcovHC(model, type = "HC1"))
```

```
##  
## t test of coefficients:  
##  
##             Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)  
## (Intercept) -15.5320    3.6115 -4.3007 0.0001422 ***  
## lhorse       2.0639    3.5564  0.5803 0.5656302  
## lesize       1.9446    1.2830  1.5156 0.1391296  
## lcity        3.3776    3.0513  1.1069 0.2763212  
## lwidth       9.8868    2.8283  3.4957 0.0013714 **  
## llength      -2.0548    3.6119 -0.5689 0.5732697  
## ---  
## Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1
```

Visoke p-vrijednosti nekih parova regresijskih koeficijenata upućuju na redundantnost, pa ćemo

ih maknuti iz modela. Domensko znanje podržava ovu odluku: dužina i širina su trivijalno povezane. Obujam i snaga motora su također povezane. Međutim njihova veza je nelinearna i komplikirana. Naime, dizajn i učinkovitost motora igraju značajnu ulogu.

```
model<-lm(  
lprix ~ lesize+lcity+lwidth,  
data=cars_model  
)
```

```
summary(model)$r.squared
```

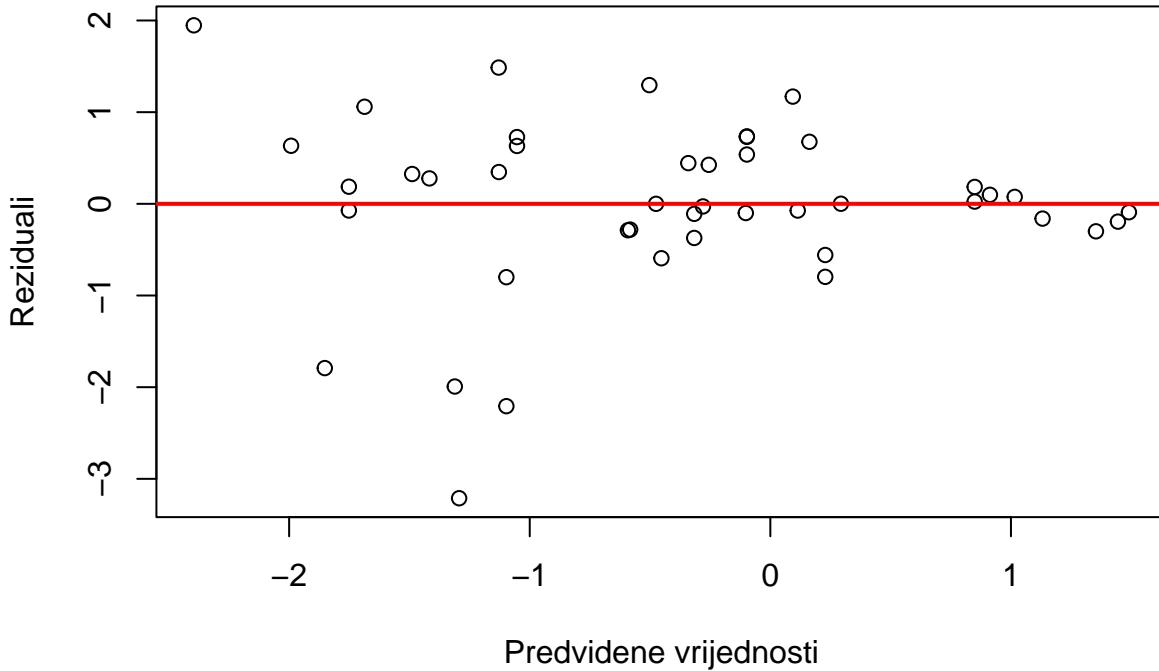
```
## [1] 0.522282
```

```
summary(model)$adj.r.squared
```

```
## [1] 0.4864531
```

```
residuales <- residuals(model)  
predicted <- fitted(model)  
plot(predicted, residuales,  
      xlab = "Predviđene vrijednosti",  
      ylab = "Reziduali",  
      main = "Rezidualni dijagram")  
abline(h = 0, col = "red", lwd = 2)
```

Rezidualni dijagram

Vidimo da usprkos transformacijama podaci i dalje imaju izraženu heteroskedastičnost. Koristimo robustne standarde greške.

```
coeftest(model, vcov = vcovHC(model, type = "HC1"))
```

```
##  
## t test of coefficients:  
##  
##           Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)  
## (Intercept) -15.8700    2.6715 -5.9405 5.731e-07 ***  
## lesizel     2.2766    1.3847  1.6441  0.10799  
## lcity       4.4879    2.1606  2.0772  0.04425 *  
## lwidth      8.7809    1.9689  4.4597 6.501e-05 ***  
## ---  
## Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1
```

Domensko znanje nam daje opravdanje da zadržimo veličinu motora kao objašnjavajuću varijablu usprkos visokoj p-vrijednosti njenog regresijskog koeficijenta.

```
model<-lm(  
lpric ~ lcity+lwidth,  
data=cars_model  
)  
  
summary(model)$r.squared
```

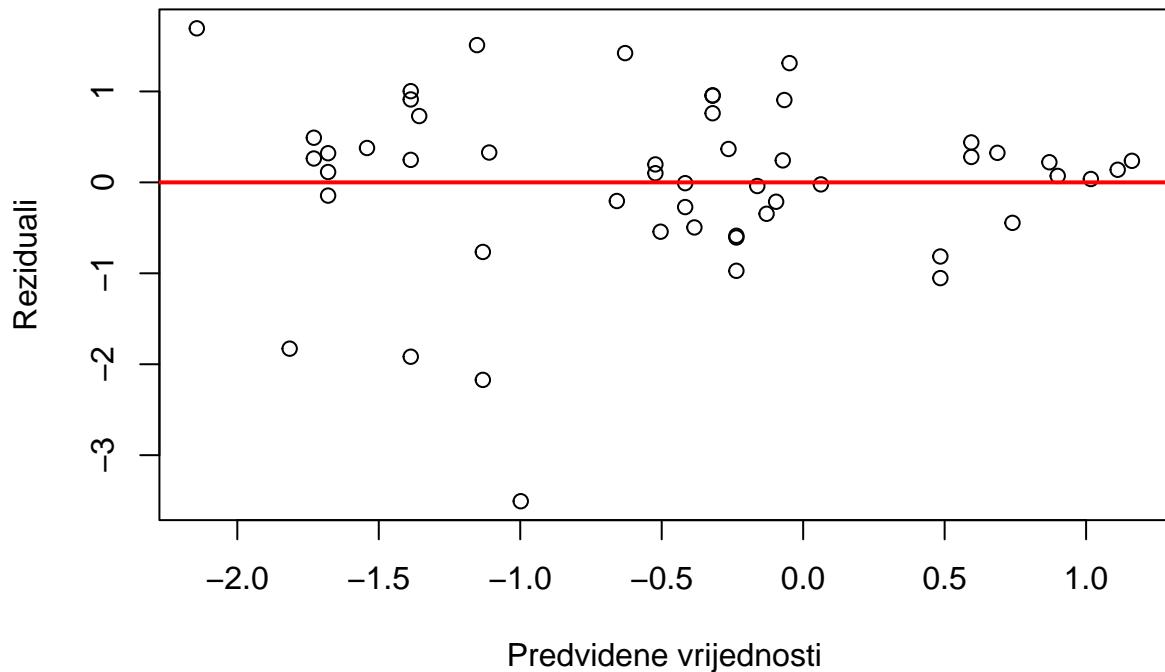
```
## [1] 0.4633957
```

```
summary(model)$adj.r.squared
```

```
## [1] 0.4410372
```

```
residuale  $\leftarrow$  residuals(model)  
predicted  $\leftarrow$  fitted(model)  
plot(predicted, residuale,  
      xlab = "Predviđene vrijednosti",  
      ylab = "Reziduali",  
      main = "Rezidualni dijagram")  
abline(h = 0, col = "red", lwd = 2)
```

Rezidualni dijagram

Gornji graf nas uvjerava u homoskedastičnost. Varijanca reziduala je otprilike jednaka za sve vrijednosti reziduala, sa iznimkom nekolicine outliera.

```
summary(model)
```

```
##  
## Call:  
## lm(formula = lprice ~ lcity + lwidth, data = cars_model)  
##  
## Residuals:  
##      Min       1Q   Median       3Q      Max  
## -3.5065 -0.3954  0.1388  0.4088  1.6942  
##  
## Coefficients:  
##              Estimate Std. Error t value Pr(>|t|)  
## (Intercept) -14.258     2.387 -5.973 2.76e-07 ***  
## lcity         5.338     2.016  2.648  0.0109 *
```

```

## lwidth      8.558      1.551     5.518 1.35e-06 ***
## ---
## Signif. codes:  0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1
##
## Residual standard error: 0.969 on 48 degrees of freedom
##   (150 observations deleted due to missingness)
## Multiple R-squared:  0.4634, Adjusted R-squared:  0.441
## F-statistic: 20.73 on 2 and 48 DF,  p-value: 3.249e-07

```

Dobivamo statistički značajne regresijske koeficijente, ali manji koeficijent determinacije. Međutim, isključivanje statistički insignifikatnih regresora nije uvijek poželjno. U dalnjim razmatranjima, potaknuti domenskim znanjem, ćemo zanemariti redundantne regresore. Uzeti ćemo u obzir relevantne, ali statistički insignifikantne - obujam motora.

6.3 Rezultati i interpretacija

Dobiveni koeficijent determinacije iznosi $R^2 \approx 0.52$, a prilagođeni $R^2 \approx 0.49$, što znači da model objašnjava oko 52% varijabilnosti cijene vozila. To ukazuje na umjerenu linearnu povezanost između cijene i korištenih regresora.

Pojedinačni regresori pokazuju sljedeće: Veličina i snaga motora te potrošnja umjereno utječu na cijenu. Dimenzije također imaju slabi pozitivan utjecaj.

Snaga motora je insignifikantna zbog snažne povezanosti s veličinom motora. Visoko je korelirana sa veličinom motora, ali slabije korelirana sa cijenom nego što je to veličina motora. Vidimo da je p-vrijednost njegovog koeficijenta velika ($p \approx 0.56$). Dužina je također nesignifikatna, vjerojatno zbog redundantnosti sa drugom dimenzijom veličine - širinom. Domensko znanje nam također govori da je razumno prepostaviti da širina ima veći utjecaj na cijenu nego dužina. Vidimo veliku korelaciju između njih te veliku p-vrijednost regresijskog koeficijenta dužine ($p \approx 0.57$).

$R^2_{adj} \approx R^2$ potvrđuje da je model prikladan i da je odabrani skup regresora smislen. Posebice u modelu koji ne uzima u obzir redundantne regresore.

U konačnici se pokazalo da je i obujam motora insignifikantna varijabla. Statistički jedini značajan model iz prethodne cjeline predviđa linearnu vezu između gradske potrošnje i širine vozila. Model predviđa neznatno manje snažan utjecaj na cijenu: $R^2 \approx 0.46$, $R^2_{adj} \approx 0.44$, no sada model objašnjava manje od 50% varijabilnosti cijene vozila, stoga zaključujemo da je riječ o slaboj vezi između regresora i cijene, a ne značajnoj.

6.4 Zaključak

Model objašnjava umjereno visok udio varijabilnosti cijene , što ukazuje na umjerenu linearnu povezanost između cijene i određenih tehničkih karakteristika automobila.

Međutim nema dovoljno dokaza da bi na temelju uzorka opravdali tu vezu.

Dokazano postoji slaba veza između gradske potrošnje i širine automobila te cijene.

Automobili većeg obujma motora, veće veličine, napose širine te veće potrošnje goriva obično imaju veću cijenu, no postoje i drugi faktori koji značajno utječu na cijenu izvan navedenih.

6.5 Pitanje 4: Postoji li veza izmedu tipa pogona (prednji vs. stražnji) i tipa karoserije (sedan vs. hatchback)?

Cilj zadatka je utvrditi da li postoji povezanost između tipa pogona (prednji ili stražnji) i tipa karoserije (sedan ili hatchback). Koristimo χ^2 test za neovisnost. Prvo moramo učitati i obraditi naše podatke.

7 4.1. Unos podataka

Prvo obradimo tablicu tako da maknemo stupce koji nas ne zanimaju i ostavimo one koje trebamo (tip pogona i tip karoserije)

```
data2 = select(my_cars, c("body.style", "drive.wheels"))
```

Za svaki slučaj mićemo podatke gdje je jedna od varijablih nedefinirana.

```
data2 = na.omit(data2)
```

Zatim filtriramo naše podatke tako da ostanu samo oni tipovi pogona i karoserije koje mi koristimo (prednji i stražnji za pogon, hatchback i sedan za karoseriju).

```
#filtrar za tip karoserije
data2 = filter(data2, is.element(body.style, c("hatchback", "sedan")))

#filtrar za tip pogona
data2 = filter(data2, is.element(drive.wheels, c("fwd", "rwd")))
```

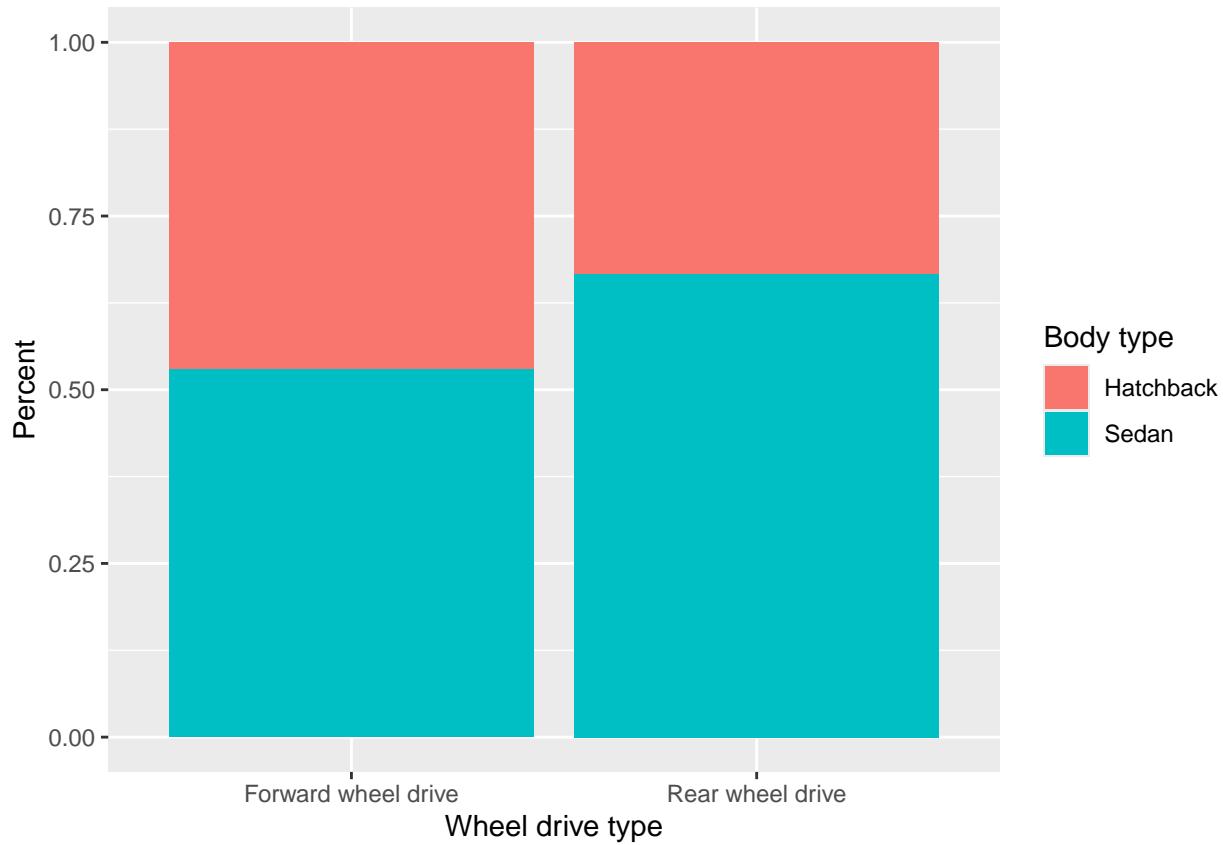
7.1 4.2. χ^2 test

Generiramo kontingencijsku tablicu da proučimo podatke i graf za vizualizaciju odnosa podataka međusobno.

```
tab = table(data2$body.style, data2$drive.wheels)
tab
```

```
##  
##          fwd  rwd  
##  hatchback  49  18  
##  sedan      55  36
```

```
#graf
library(ggplot2)
xx = c(rep("Forward wheel drive", 2), rep("Rear wheel drive", 2))
yy = rep(c("Hatchback", "Sedan"), 2)
tabpl = tab[1:4]
datapl = data.frame(tab)
ggplot(datapl, aes(fill=yy, x=xx, y=tabpl)) +
  geom_bar(position = "fill", stat = "identity") +
  xlab("Wheel drive type") +
  ylab("Percent") +
  scale_fill_discrete(name = "Body type")
```


Vidimo da je jedina prava pretpostavka za χ^2 test (svaka observacija u tablici iznad 5) ispunjena. Druga pretpostavka, isključivost kategorija, implicitno ispunjujemo prema značenju kategorija (npr. auto ne može istovremeno biti hatchback i sedan). Graf nam ukazuje da je moguće da postoji neka povezanost između tipa karoserije i pogona.

Možemo postaviti našu hipotezu:

$$H_0 : o_i = e_i, \quad i = \{1, \dots, k\}$$

$$H_1 : o_i \neq e_i, \quad \exists i$$

$$\alpha = 0.05$$

gdje je k ukupan broj svih kategorija.

Zatim jednostavno napravimo χ^2 test.

```
result = chisq.test(tab)
result
```

```
##
```

```

## Pearson's Chi-squared test with Yates' continuity correction
##
## data: tab
## X-squared = 2.2289, df = 1, p-value = 0.1355

```

Vidimo da je dobivena p-vrijednost $> \alpha$.

7.2 Zaključak

Prema rezultatu χ^2 testa, ne možemo odbaciti H_0 hipotezu, te nastavljamo pod prepostavkom da su tip pogona i tip karoserije uistinu nezavisni.

7.3 Dodatno

Također možemo vidjeti tablicu očekivanih vrijednosti i usporediti sa dobivenim.

Očekivane vrijednosti

```

##
##          fwd  rwd
##  hatchback 44  23
##  sedan      60  31

```

Dobivene vrijednosti

```

##
##          fwd  rwd
##  hatchback 49  18
##  sedan      55  36

```

Vidimo da su vrijednosti zapravo dosta različite (što spada sa relativno niskom p-vrijednosti), no ne dovoljno da bi kategorije bile statistički značajno povezane.

8 Zaključak

Ukratko, ovaj izvještaj razmatrao je povezanost različitih tehničkih i ekonomskih karakteristika automobila. Neke su povezanosti uočene i statistički potvrđene na uzorku, dok za druge nije bilo dovoljno dokaza da bi bile statistički značajne. Konkretno, analiza je pokazala da turbopunjači značajno povećavaju snagu motora, dok tip pogona i karoserije nisu statistički povezani, iako postoji slabija, nesignifikantna veza. Gradska potrošnja razlikuje se po kontinentu proizvodnje, a cijena vozila slabo do umjerenog ovisi o nizu tehničkih karakteristika.